

Satranç

Kıvanç Çefle [btsatranc@tubitak.gov.tr]

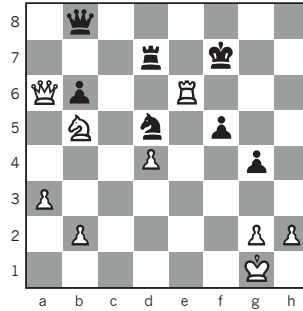
“Sürekli Şah” Çekerek Beraberlik

Satrançta beraberliği sağlamanın yollarından biri de rakibe sürekli olarak şah çekmektir. Eğer şah, sığınabileceği güvenli bir kare bulamazsa eninde sonunda “elli hamle” ya da “aynı pozisyonun üç kere tekrarlması” kuralı devreye girecek ve oyun beraberlikle bitecektir. “Sürekli şah” özellikle zor bir pozisyonu savunma durumunda olan oyuncuların yardımına bir cankurtaran simidi gibi yetişebilir ve bazen en umutsuz konumlarda bile mucizevi bir şekilde günü kurtarabilir. Bu tema oyun sonlarında (örneğin vezir + piyon-vezir) ya da oyun ortasında savunan tarafın önemli bir kozudur ve tahtadan kazançla ayrılmak isteyen oyuncu tarafından göz önünde bulundurulmalıdır.

Önce gerçek oyunlardan bazı örnekler verelim.

Diyagram 1

Kiril Georgiev-Smbat Lputian
Saray Bosna, 1985

Sıra beyazda...

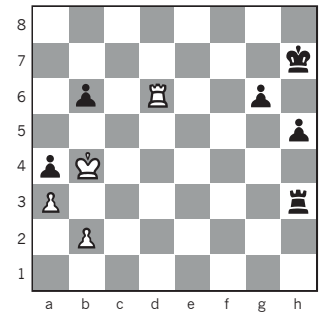
Diyagram 1’de, iki piyon fazlası olan Georgiev rakip şahın tehdidi altındaki kalesini basitçe e5’e getirerek üstünlüğünü koruyabilirdi. Ama o materyal üstünlüğünü hızlı bir şekilde kazanca dönüştürmek ve oyunu basitleştirmek için 35. Kd6? oynadı. İyimser bir şekilde rakibinin onunla “iş birliği” yapacağını ve 35...Kxd6 oynayacağını umuyordu; o zaman 36. Vb7+!! Vxb7 37. Axd6+(çatal) ve 38. Axb7 devam yolundan sonra ağır taşlar değiştirilmiş olacak ve bundan sonraki oyun sonunu iki piyon fazlasıyla

kolayca kazanacaktı. Ama Lputian burada beklenmedik bir hamle yaptı: 35...Ke7 ile atını rakibine hediye etti. Oyun şöyle devam etti: 36. Kxd5 Ke1+ 37. Şf2 Vf4+ (kaleden de vaz geçiyor!) 38. Şxe1 Vc1+ 39. Şe2 Vxb2+ 40. Şd3 Vb1+ 41. Şc3 Vc1+ 42. Şb4 Vb1+ 43. Şc4 Vf1+ ve sonu gelmez şah çekme dizisi nedeniyle taraflar beraberlikte anlaştılar:1/2-1/2. Lputian da derin bir nefes aldı!

Aşağıdaki oyunda da “sürekli şah” fırsatının beklenmedik bir şekilde ortaya çıkışını görüyoruz (Diyagram 2).

Diyagram 2

David Janowski-Ernst Gruenfeld
Marienbad, 1925

Sıra siyahta

İki geçer piyonu olan Gruenfeld, burada 57...Kb3+ oynadı ve beraberliği altın tepside rakibine sundu! Oyun şöyle sürdü:

59. Şxa4 Kxb2 60. Kd7+ Şh6 61.

Kh7!+ Şg5

61...Şxh7 pat!

62. Kxh5+ Şf6 63. Kf5+ Şg7 64. Kf7+

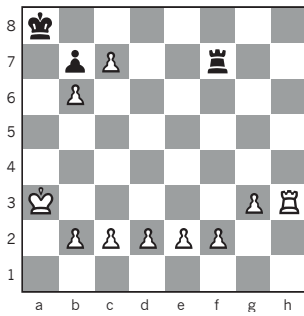
Şh6 65. Kh7+ Şg5 66. Kh5+ gxh5ve beraberlik (pat). Siyah şahın sürekli şah dizisinden kaçabileceği bir sığınak yok. Janowski, şahının pat pozisyonunda olmasından akıllıca yararlanmış!

Burada olduğu gibi, sürekli olarak şah çeken ve kendini feda eden bir kale "çılğın kale" olarak adlandırılır.

Aşağıdaki etütte de işte böyle bir çılğın kale var (Diyagram 3).

Diyagram 3

Otto Gallischek
Weser Kurier, 1960

Sıra siyahta, beyaz kazanır.

Beyazın onca geçer piyonu ile kolayca kazanacağını düşünebilirsiniz. Ancak oynama sırası şahı köşede sıkışmış, yani pat olmaya hazır halde olan siyahta. O da bu durumdan beyaza en üst düzeyde zorluk çıkartacak şekilde yararlanıyor, yani "çılğın kale"yi göreve çağırıyor:

1...Kf3+ 2. e3! Kxe3+ 3. c3!

Beyaz 2. e3 ve 3. c3! hamleleriyle ileride şahına lazım olacak kareleri boşaltıyor.

3...Kxc3+ 4. Şa2 Ka3+ 5. Şb1 Ka1+ 6.

Şc2 Kc1+ 7. Şd3 Kc3+ 8. Şe2 Ke3+

Çılğın kale kendisini şahına adanmış bir fedai gibi durmadan şah çekiyor ve beyazı kendisini alması için tahrik ediyor. Beyaz ise sabırlı; kaleyi alacak ama uygun an geldiğinde!

9. Şf1 Ke1+ 10. Şg2 Kg1+ 11. Şf3

Kxg3+

Beyaz böylece kalesini engelleyen g3 piyonundan kurtuldu.

12. Şe2 Ke3+ 13. Şd1 Ke1+ 14. Şc2

Kc1+ 15. Şb3 Kc3+ 16. Şa2 Ka3+

17.Kxa3#

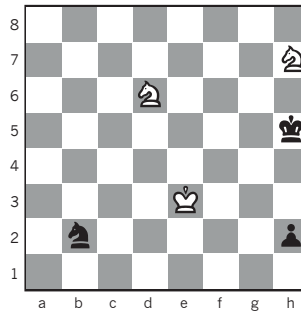
Son örneğimiz birincilik ödülü almış bir etüt.

Diyagram 4

Vitold Yakimçik

Şahmati v SSSR, 1957

Birincilik Ödülü

Beyaz oynar ve berabere kalır.

Beyaz için tehlike çanları çalıyor. Siyahın h2'deki piyonu vezir çıkınca onunla nasıl baş edecek?

Çözüm:

1. Ae4

1. Af5? Şg4 2. Af6+ Şh3 3. Ag3 Şxg3 4.

Ae4+ Şg2 5. Af2 Ad1+ ve siyah kazanır.

1...Şh4

1...h1=v? 2. Ag3+, 1...Şg4 2. Af2+ Şg3 3.

Ah1+ Şg2 4. Af6 Şxh1 5. Ag4 Şg2 6. Axh2=.

2. Ahg5

2. Af2 Ad1+ 3. Axd1 h1=v 4. Ac3 Vc1+ 5.

Şd4 Vh6+

2...Ad1+

2...Ac4+ 3. Şf4 h1=v 4. Af3; 2...h1=v 3.

Af3+.

3. Şf4 h1=v 4. Af3+ Şh3

4...Şh5 5. Ag3+.

5. Ag3 Vg2 6. Ag5+ Şh2

6...Şh4 7. Af3+.

7. Af3+ Şh3 8. Ag5+ Şh4 9. Af3+ Şh3

10. Ag5+ ve beraberlik.

Ayın Soruları

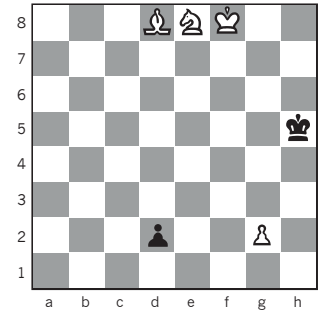
Sizin çözeceğiniz etütler de "sürekli şah" teması üzerine.

Diyagram 5

Visa Kivi

Revista Romana de Şah, 1935

İkincilik Ödülü

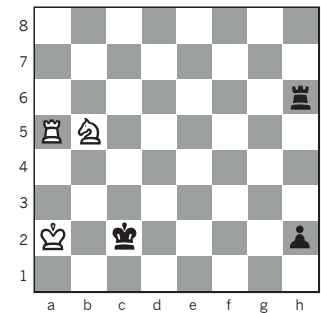
Beyaz oynar ve berabere kalır.

Diyagram 6

Gleb Zakhodyakin

Thèmes 64, 1978

Üçüncülük Ödülü

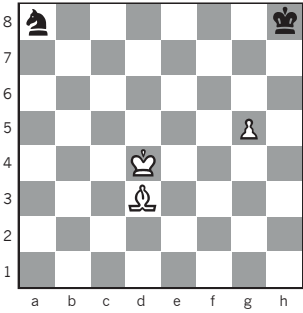
Beyaz oynar ve berabere kalır.

Geçen Ay Sorulan Problemlerin Çözümleri

Geçen ay size taşların tuzaklanmaları (domination) fikrine dayanan etütlerden örnekler sunmuş ve ayın soruları olarak da yine aynı fikre dayalı etütler sormuştuk. Şimdi bunların çözümlerini sunuyoruz.

Diyagram 7

Gleb Zahodyakin
64, 1931
Birincilik Ödülü

Beyaz oynar ve kazanır.

Önceki yazımızda da belirttiğimiz üzere, köşedeki bir at hareket serbestliği açısından en zayıf halindedir. Bu etütte beyaz filin de yardımıyla siyah atın bu durumundan hünerle yararlanıyor.

Çözüm:

1. Şc5

Tehdit 2. Şc6 ve 3. Şb7. Şimdi amansız bir kaçma-kovalamaya tanık olacağız:

1...Ac7 2. Şd6 Ae8+ 3. Şe7!

Beyaz burada tuzağa düşebilirdi: 3. Şd7! Ag7 4. Fg6 Şg8 5. Şe7 Şh8 6. Şf7 7. Fxf5 pat

3...Ag7!

3. Ac7 4. Şf7 Ad5 5. g6 ve kazanır.

4. Fg6! Şg8 5. Ff7+ Şh7 6.

Şf6 Şh8 7. Şe5!

7. Şg6? Ae6! Ve beraberlik.

7...Şh7 8. Şe4! Şh8 9. Şf4

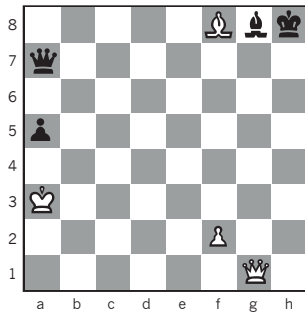
Şh7 10. Şg4 Şh8 11. g6!

Ve siyah "zugzwang"da...

Çaresiz atın oynayabileceği bir kare yok. Yorucu yan varyantların olmadığı ve aldığı ödülü hak eden unutulmaz bir etüt.

Diyagram 8

Leonid Kubbel
Schackvarlden, 1935
İkincilik Ödülü

Beyaz oynar ve kazanır.

Çözüm:

1. Va1+ Şh7 2. Vb1+ Şh8 3.

Vb2+ Şh7 4. Vc2+

Beyaz "merdiven" manevrasını uygulayarak adım adım uygun konuma ulaşmayı hedefliyor.

4...Şh8 5. Vc3+ Şh7 6. Vd3+ Şh8 7. Vh3+! Fh7

7...Vh7 8. Vc3+ ve kazanır.

8. Vc3+ Şg8 9. Vc8!

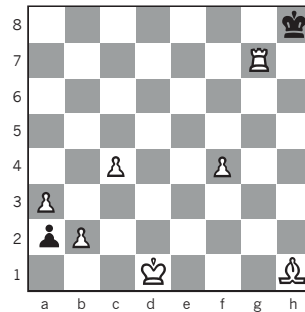
Tehdit 10. Fc5+ ve 10. Fxa7.

9...Şf7 10. Fc5! ve beyaz kazanır çünkü siyah vezir tuzağa düşürülmüştür. Eğer 9...Vf7 oynarsa 10 Fh6+ ve beyaz yine kazanır. Büyük etütçü Leonid Kubbel'in bir başka zarif eseri...

"Tuzak" ya da "domination" fikrine dayanan son etüdümüz daha az tanınan bir kurgucuya ait:

Diyagram 9

Valeri Novikov
64, 1930

Beyaz oynar ve kazanır.